

üdvözlét mély meghatottsággal kegyesen fogadta és a szobor felállítására az engedélyt — a nép rajongó lelkesedése között — megadta.

És a király érbeöntött szobra az ástothalmi, most királyhalmi iskola udvarán már a következő évben föl is állították s annak épisége fölött a város hatóságának és az alsótanyai népek szeretete virraszt.

Meg kell emlékezni itt két derűs és kedves epizódra.

A tanító ur akkori feketeszemű, csinos, temperamentumos felesége már előző nap rendkívül izgatott volt. Nem tudta helyét találni, izgett-mozgott, mindig kérdezősködött. Nem kíváncsi ő annyira a királyra, mert ő annak arcképét már kalendáriumban és kirkatban is sokszor látta; hanem az érdeklőbb, lesznek-e kíséretében csinos, fiatal katonatisztek? Mondottam neki, hogy lesznek. Ebben megnyugodott. Azután arra kért, hogy szakítsak holnap magamnak időt arra, hogy őt nekik bemutassam. Hát fiam, erre már nem vállalkozhatom. Sok dolgom lesz nekem holnap, a maga bemutatására nem lesz érkezésem. Ebben aztán már nem nyugodott meg. Hanem amint másnap a királlyal az iskolából kivonulunk, hát látom, hogy az iskolaterem sarkán levő boglyakemence mellett a fiatal báró Fliessen őrnagy-szárnysegéd a szép menyecskének kölcsönös édes mosolygások között intenzíve kurizál. Hát vagy Fliessen báró tudott magyarul, vagy a kackiás tanítóné németül, de amint láttam, az én bemutatásom nélkül is megértették egymást.

A másik epizód még előző délután történt. Mint jeleztem, a tanyai nép már ekkor ellátogatott az iskolához és csoportokba verődve beszélte meg a holnap eseményeit. Egy ilyen csoporttal szóba eredtem. Volt köztük egy, ki már előző nap a városban látta a királyt. Ugyan kérem a tekintetes nagyságos urat, ki az az öreg katonatiszt, aki a királlyal mindig egy fiákerben ül? Hát az fiam Mondel generális, őfelsége főhadsegéde. Hm... főhadisegítés!... Hát ugyan honnan vötte azt a magyaros, parasztikus nevet? Nem tudtam hirtelenében, mióta olyan jó magyar név az Mondel... Hát erősen gondolkodtak a derék magyarok. Végre aztán az iskola közelében lakó Sátán-Volford gazduram megfejtette. Hát úgy lehet őfelsége is, mint mink az öreg bérőssel. Magunk nem láthatunk mindent, attul kapjuk a gazdaságbul az apró híradást. Hát ezt is elküldi őfelsége az országába, hogy nézzön szét. Mikor aztán visszagyün, azt mondja neki őfelsége, nohát mond el szógám, milyen tapasztalatokkal büvelködöl. Hát úgy vélök hozzá, ezért hijják ütet így!

Hát ebben aztán mindnyájan megnyugodtak.

III.

Az ástothalmi iskolától azután őfelsége — szakértői szemekkel először végignéhvén s keztyüs kezével megsimogatván László Mihálynak gyönyörű fekete Vihar-fajlokat — az uton mindkét oldalon sorakozott alsótanyai nép állandó üdvkiáltásai között velünk együtt az ujonnan épült királyhalmi erdői szakiskolához robogott. A király az egész uton állandó ünneplésnek tárgya volt. A közbeeső tanyákon zászlók lobogtak s a tanyai nép még a házak tetejére is felszállt, hogy láthassa királyát. Az új erdői szakiskola, melynek betelepítése Tisza Lajos örök érdeme, diszárban uszott. A város által népünnepeztetvén, itt sereglett össze nemcsak Szeged alsótanyának, hanem a szomszédos Szabadkának, Halasnak, Öttömösnek, Majsának, Mérgesnek, Dorozsmának, Kömpönek egész népadata. A népünnepegyéből állott, hogy negyven bográcsban a nép részére az erdői szakiskola udvarán bürgepaprikás főzetett, ötven hektó bor csapoltatott és a magyar nótákat négy cigányzene-

kar huzta. A király kíséretével megérkezvén, őt Rozinszky Béla erdőfelügyelő diszmagyar erdész-egyenruhában üdvözölte, mely üdvözlésre a király kegyteljesen válaszolt s az intézmény bemutatását kívánta. Őfelsége az intézményt minden részében megtekintvén, a bő-tágas udvaron az ünneplő közönség között megjelent s annak örömteljes üdvívalgásai között a keletkezésben levő népünnepet állandóan örvendező mosolyok között megszemlélte. Eljutott így azon negyven bográcsra is, melyekben negyven patyolatgyolcsba öltözött juhász a népünnepe részesei számára a bürgepaprikást egysorban főzte. László Mihály pusztai kapitány, mint katonaviselt ember jelentést tett őfelségének. Negyven juhász, ezer kiló hus, ötven hektó bor. Őfelsége kegyesen tudomásul vette a jelentést s a bográcsok hosszú sora előtt elhaladt.

Ekkor László Mihály először őfelsége előtt hódolatteljesen meghajolva kommandírozott: vigyázz! bográcsot fogj! fordíts! És erre a negyven bográcsnak gőzölgő tartalma a bográcsból kidobva a levegőben megfordult s a bográcsba újból visszaesett. A királynak végtelenül tetszett ez a regulaszerű egyöntetű tempó. Mint katonáember elment most már az egysorjában fölállított bográcsos juhászok egyik szárnyára, ahonnan az egész vonalat egyenes vonalban végig láthatta és kérte László kapitányt, hogy csinálja meg ezt a bográcskommandót még egyszer. No, László kapitánynak sem kellett több. Az első siker után különben is el volt bizakodva. Kiállt a juhászok elé s harsány szavakkal újra vezényelt: vigyázz! bográcsot fogj! fordíts!... és a bográcsok tartalma a levegőben ismét megfordult és újra visszaesett a bográcsba. A király, ki e katonás civil mozdulatokat látható benső örömmel szemlélte, azt mondta László kapitánynak: kapitány ur köszönöm, nagyon szép volt, katonás volt, most már adjanak egy falatot nekem is, hogy megköszönjam magam is, amit e derék nép eszik.

E biztató szavakra persze jó László Mihály egy készenlétben tartott tányérban őfelségének finom szalonzónát rögtönzött: őfelsége diszkrét módon egy falatot megízlelvén, kijelentette, hogy nagyon jó; nagyon jó; miért nem adnak nekem ilyen a budai várban! László Mihály kapitány a sikertől boldogan köszönte meg a nép nevében őfelségének leereszkedő nyájasságát.

Vége lévén ezzel a szakiskolai ünnepségnek, a király kíséretével a királyhalmi állomásra sietett, ahol őt külön udvari vonat várta, melyre Mondel főhadsegéd engem is, Tóth Jánost is őfelsége külön megbízásából meghívott. Őfelsége a királyhalmi állomáshoz mindenütt a környékbéli nép ujjongó lelkesedése és üdvívalgása között megérkezve, robogó menetben hajtattunk Szeged felé.

A közbeeső Horgoson, ahol a horgosi előjáróság nemes Fehér Antal bíró uram Valaszky István plébános és Varjassy Pista diszruhába öltözött jegyző vezetése alatt várta az udvari vonatot s ezzel a királyt csak azért, hogy utközben megéljenesse. — a vonatot váratlanul megállt. A megállás oka az volt, hogy Clandy udvari utimarsall elfelejtette kirendelni a szeged-rókusi állomáshoz az udvari fogatokat. Meg kellett tehát állni a vonatnak Horgoson, hogy Clandy az udvari fogatokért betáviratozhasson Szegedre. Ez okból állt meg a vonat Horgoson, hogy a távirat leadása után azonnal tovább induljon Szeged felé. Hja! Dehát ember tervez, a horgosiak végeznek.

Meg kell említenem, hogy amint Királyhalmán az udvari vonatra fölszálltunk, megkezdődött azonnal a reggeli. Amit az Isten jó kedvében az éhes emberi emésztő szerveknek adhat, volt ott minden jó étel és ital-nemű. Nem is hiányzott a jókedv. Folytonosan éltettük a velünk egy kupében lévő és a Tisza Kálmánnal, Tisza Lajossal és

Jókai Mórral egy asztalnál ülő jóságos királyt. Ily emelkedett hangulatban érkeztünk Horgosra.

Amint a kisereglett horgosi publikum előtt a vonat váratlanul megállt és a királynak alakja a várakozó publikum előtt föltűnt, rögtön izgatott kiáltások hallatszottak a meglepett várakozó publikum köréből. A plébános, a községi bíró és a jegyző kalapemelve hajtogatták magukat, a publikum azonban a király váratlan megjelenésére türelmetlenül izgatottá lön. — Szálljon ki Horgoson is! Gyűjön ki! Necsak Szegedé, hanem a mienk is egyen! Mi is alattvalói vagyunk! Nemcsak Szeged ad katonát! Nem eresztjük el a vonatot! Elébe fekszünk! Éljen Ferenc Jóska! Ily kiáltások hangzottak mindenünnen és óriási vehementiával s könyörgő és kérő kézmozdulatokkal, úgy hogy a király végre étkező asztalától fölkelve, azt mondotta: Hát én kimegyek!

A mellette egy asztalnál ülő Tisza Kálmán, Tisza Lajos és Jókai Mór és a hadsegédek hódolatteljesen fölállottak és kikiérték a királyt Fehér Antal bíró uram elébe. A király néhány barátságos szót váltott a bíróval, a plébánossal és a jegyzővel, azután összepengetve sarkantyuját a vonatra vissza akart vonulni. De hát ez nem könnyen ment. A kivezényelt iskolai gyereksereg két oldalról Flankenbewegungot csinálva, körülvette a királyt. Ne menjen el! Maradjon nálunk is! Gyűjön a faluba! Az isten is áldja meg! Ne csak mindig Szegeden legyen! fölkiáltásokkal megfogták a gyerekek első Ferenc József gallérköpönyegét s húzták vissza Horgos felé. Sokunknak kellett a vonatból kimennie és mézes-mázos szókkal cirógatással és azon ígérettel, hogy majd eljön még a király, a szeretet karjai közül kiszabadítani őfelségét ugyanannyira, hogy végre a vonatra fölszállhatott, ahol kedélyesen jegyezte meg: das wahr sehr schön! Wie liebenswürdig diese Kinder waren! Ez igen szép volt; mily kedvesek voltak ezek a gyerekek!

Mikor Szegedre érkezve a vonatról leszálltunk s őt Pálffy polgármesterrel hintájához kísértük, azt mondta, hogy ennél kellemesebb félnapja még nem volt.

Igy történt a király látogatása alsótanyán.

Ennek emlékére a communitás az ástothalmi kapitányságot királyhalmi kapitányságnak nevezte el.

... Alsótanya derék polgárai! Első Ferenc József magyar király titeket már többé meg nem látogat. Öreg ember már. Bármily hosszúra nyujtsa is örömünkre a jó isten élete fonalát, erre már nem lesz érkezése. De igyekezzetek velem együtt azon, hogyha valamikor, amikor már régen a sirban porladunk, lesz még a magyarnak olyan jóságos királya, aki kimegy köztetek, ne kelljen néhaivaló jó László Mihály akkori hivatalbeli utódjának beszalmázni a buckás utakat, hogy a király hintója trappban járhasson, ne lászon az rozoga tanyákat, düledező iskolákat, kiszáradt legelőt, azon lesoványodott jószágot és egyoldalú termelést, mint azt Jókai Mór a látogatás után megírta, hanem találjon ott egy népet, amely jó műutak, tanyai vasut, szolidan épült tanyák és iskolák egész raja, öntözött legelők, virágzó erdőgazdaság és sokoldalú termelés közepette, az alapműveltség minden áldása birtokában, istent, hazát és királyt szeretve és az anyavároshoz ragaszkodva, boldogan él és szorgalmas munkája után állandóan halad.